

VATANPARVARLIK TARBIYASIDA QORAQALPOQ XALQ OG‘ZAKI IJODINING O‘RNI

Berikbaeva Nurgu'l Adilbay qizi

2-kurs magistranti

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

(Qoraqalpog‘iston Respublikasi, Nukus)

Annotatsiya: *Ushbu tezisda maktab o‘quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda qoraqalpoq xalq og‘zaki ijodining o‘rni keng yoritilgan. Folklor namunalarining tarbiyaviy imkoniyatlari, dostonlar, ertaklar, rivoyatlar, maqollar va qo‘shiqlarning o‘quvchilar dunyoqarashini shakllantirishdagi ta’siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, ta’lim jarayonida folklordan foydalanishning metodik usullari va uning vatanparvarlik kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyati ko‘rsatib berilgan.*

Kalit so‘zlar: *vatanparvarlik, qoraqalpoq folklori, xalq og‘zaki ijodi, doston, ertak, tarbiya, ma’naviyat.*

Maktab o‘quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bugungi ta’lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, bu borada milliy merosning o‘rni beqiyosdir. Xalqning asrlar davomida shakllangan ma’naviy boyligi, tarixiy xotirasi va madaniy qadriyatlari yosh avlod tarbiyasining eng muhim tayanchlaridan biri sifatida xizmat qiladi. Qoraqalpoq xalq og‘zaki ijodi ham ushbu merosning ajralmas qismi bo‘lib, o‘quvchilarda Vatanni sevish, el-yurtga hurmat, milliy g‘urur va ma’suliyat hissini shakllantirishda katta tarbiyaviy imkoniyatlarga ega.

Qoraqalpoq xalq dostonlarida Vatanga sadoqat, mardlik, jasorat, do‘stlik, adolat kabi fazilatlar yorqin ifodalangan. “Qirq qiz”, “Alpamis”, “Aydos biy”, “Qoblan”, “Er Sog‘inbay” kabi eposlarda qahramonlarning yurtni himoya qilish yo‘lidagi fidoiyligi o‘quvchilar ongida milliy g‘oyalarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Dostonlarda yurtparvarlik, el manfaatida xizmat qilish, halollik va vijdonlilik kabi fazilatlarni targ‘ib etuvchi sahnalar mavjud bo‘lib, ular o‘quvchilarga kuchli ma’naviy ta’sir ko‘rsatadi. Bunday obrazlar yosh avlod qalbida Vatanga sadoqatni yanada mustahkamlaydi. Shuningdek, qoraqalpoq Xalq ertaklari, afsonalari va rivoyatlari o‘quvchilarda ezgulik, mehnatsevarlik, mehr-shafqat, vafodorlik, haqiqatparvarlik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Ertaklarda yaxshilikning yomonlik ustidan g‘alabasi, xalqning adolat uchun kurashi va doimo ezgu maqsadlarga intilishi yoshlar ongida ijobiy dunyoqarashni shakllantirishga xizmat qiladi. Afsonalar va rivoyatlarda tasvirlangan tarixiy voqealar, muqaddas joylar, ajdodlar jasorati o‘quvchilarda milliy identitetni kuchaytiradi. Maqol va matallar esa qisqa, lo‘nda shaklda xalqning ma’naviy dunyosini aks ettiradi. “El bor yurt bor”, “Vatan – muqaddas”, “Yurti sevgan erkak bo‘lar” kabi hikmatlar o‘quvchilarga vatanparvarlikning mazmunini sodda va kuchli ta’sir bilan yetkazadi. Bu hikmatli so‘zlar o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirib, ularda vatanparvarlikning hayotiy zarurat ekanini anglashga yordam beradi.

Qoraqalpoq xalq qo‘shiqlari ham yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega bo‘lib, ularda Vatan, ona-yurt, tabiat go‘zalligi, el manfaatiga xizmat qilish kabi g‘oyalar kuylanadi. Qo‘shiqlar o‘quvchilarga milliy tuyg‘ularni singdiradi, ularda o‘z yurtiga nisbatan mehr, faxr va g‘urur hislarini uyg‘otadi. Ayniqsa, xalq qo‘shiqlarida uchraydigan yurtni madh etuvchi satrlar yosh avlodda vatanparvarlik ruhining shakllanishiga kuchli ta‘sir ko‘rsatadi. Folklorning yana bir muhim jihati — uning o‘quvchilarga sodda, tabiiy va hayotga yaqin shaklda ta‘sir ko‘rsatishidir. Og‘zaki ijod namunalarida xalqning dunyoqarashi, orzu-umidlari, ezgu intilishlari mujassam bo‘lib, ular bolalar va o‘smirlar tomonidan oson qabul qilinadi. Folklor orqali tarbiya o‘quvchilarda nafaqat vatanparvarlikni, balki ma‘naviy poklik, odob, halollik, milliy qadriyatlarga hurmat, kattalarga izzat kabi fazilatlarini ham shakllantiradi. Shu bilan birga, folklor ta‘lim jarayonida qo‘llash pedagogdan to‘g‘ri metodik yondashuvni talab qiladi. O‘quvchilarga dostonlardan parchalar o‘qitish, xarakterlar tahlili, rolli sahna ko‘rinishlari, ertaklarni zamonaviy talqinda qayta hikoya qilish, maqollar asosida ijodiy topshiriqlar bajarish — bularning barchasi tarbiya samaradorligini oshiradi. Bunday faol uslublar o‘quvchilarning darsga qiziqishini kuchaytirib, ularni mustaqil fikrlashga, milliy merosni chuqurroq o‘rganishga undaydi.

Hozirgi globallashuv davrida yoshlarning ongiga turli g‘oyalar ta‘sir qilayotgan bir paytda, milliy folklor ularda mustahkam ma‘naviy immunitet shakllantirishga yordam beradi. Xalq og‘zaki ijodi yosh avlodning o‘zligiga sodiq, millat va Vatan manfaatini ustun qo‘yadigan shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi. Shu sababli folklor ta‘lim jarayonida muntazam qo‘llash, uni dars va tadbirlar mazmuniga chuqur integratsiya qilish zarurdir.

Xulosa qilib aytganda, qoraqalpoq xalq og‘zaki ijodi vatanparvarlik tarbiyasida beqiyos o‘rin egallaydi. Folklor ta‘lim-tarbiya jarayoniga tizimli va metodik asosda tatbiq etish o‘quvchilarda milliy ong, Vatanga sadoqat, tarixiy xotiraga hurmat va ma‘naviy barkamollikni shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Kengesbayevich, R. M. (2024, December). SOCIETAL DIFFICULTIES OF THE YOUNG FAMILY. In International Conference on Adaptive Learning Technologies (Vol. 12, pp. 63-64).
2. Reymov, M. (2025). PSYCHOLOGICAL AND MOTIVATIONAL READINESS OF A CHILD FOR SCHOOL. International Journal of Artificial Intelligence, 1(2), 1414-1418.
3. Sawle, T. (2025). METHODS OF DEVELOPING LOGICAL THINKING IN MATHEMATICS LESSONS IN PRIMARY GRADES. SHOKH LIBRARY.